

Vermes Ádám

A pártok és a magyar fiatalok

Bevezetés

A politikában gyakran találkozhatunk olyan politikai szervezetekkel, amelyek kifejezetten egy korosztály érdekeinek képviseletére jönnek létre, többek között ezeket nevezzük generációs pártoknak. Tipikusan ilyennek tekinthetők a nyugdíjas pártok, amelyek deklaráltan a nyugdíjas szavazókat leginkább érdeklő és érintő ügyekben aktívak a politikai színtéren. Európában parlamenti képviselettel rendelkeznek az ilyen típusú pártok Horvátországban, Hollandiában vagy Szlovéniában. A Fidesz a korfa másik végében meglátva a politikai lehetőséget a fiatalok generációs pártjaként jött létre a rendszerváltás idején, mára azonban szavazóbázisa elöregedőben van, és nem nagyon látszik, hogyan tudná biztosítani saját hosszú távú utánpótlását a mai fiatalok köréből. Ez már csak azért is nagyon komoly probléma a kormánypárt számára, mert sokak szerint több nagy rendszerváltó párt (MDF, SZDSZ) fokozatos eljelentéktelenedését, majd megszűnését is az okozta, hogy generációs szempontból egyik sem tudott megújulni. A mai MSZP lassú és hosszú apátiája mögött is minden bizonnyal hasonló folyamatok húzódnak meg, ellenzéki oldalon a párt az egyik legutolsó opció a fiatalok számára.

A kihívásra való válaszként a Fidesz generációs megújulás helyett a néppártiság irányába mozdult el, amivel egyértelműen az volt a célja, hogy elkerülje egykori és jelenlegi politikai vetélytársai sorsát. Nagyon fontos kérdés azonban, hogy ez a stratégia meddig is működhet. Sokak szerint a Fidesznek ma éppen az jelenti a legnagyobb korlátot, hogy a fiatalok körében már nem tud olyan domináns szereplő lenni, mint amilyen korábban volt, így paradox módon éppen az a társadalmi csoport lett az egyik gyengesége, amelyik korábban a nagy erőssége volt.

Írásunkban alapvetően annak igyekszünk utánajárni, hogy ma melyek azok a pártok, amelyek képesek a programjukkal vagy különféle, erre a célra szolgáló tevékenységekkel megszólítani a fiatalabb választópolgárokat, és hogy ezeknek az erőfeszítéseknek vajon van-e valamilyen kézzel fogható, politikailag értelmezhető eredménye az egyes pártok esetében. A Fideszt illetően megvizsgáljuk, hogy mi maradt meg mára az 1990-es Fiatal Demokratákból a szavazótáborot és az eszmeiséget tekintve. Emellett a pártpolitikán túli világra is vetünk egy pillantást, hiszen a pártpolitika nem fedi le teljes egészében a politikát s a demokráciát. Ezen a gondolatmeneten haladva megvizsgáljuk, hogy milyen szerepe lehet a fiataloknak a politika és a demokrácia jövőjének alakításában.

2014–15 előtt, a néppártosodás politikájának meghirdetéséig alapvetően a Jobbikot mondták a fiatalok pártjának (erre reflektált a

párt 2014-es kampányüzenete is¹). Ezt követően, 2017-es létrejötte óta a Momentum Mozgalom az, amely láthatólag nagyon tudatosan törekszik magát a fiatal, új generáció képviselőjének beállítani (ld. Momentum-generáció). Velük kapcsolatban kérdés, vajon képesek-e a rendszerváltáskori Fideszhez hasonlóan generációs párttá válni, vagy ők inkább már egy lépcsőfokot átugorva egyből néppárti babérokra törnek?

Fidesz:

út a fiatalok pártjából a domináns párt pozíciójáig

A rendszerváltástól gyakorlatilag 1993-ig a Fidesz egyértelműen generációs pártként volt azonosítható, az első szabad országgyűlési választáson szimpatizánsainak átlagéletkora mindössze 33 év volt.² Azt viszont érdemes megjegyezni, hogy a legidősebb korosztályból is számos szimpatizánsa volt ekkor a pártnak. Egy korabeli Reuters-tudósításban meg is említették, hogy az egyik budapesti moziban megtartott vita után a fiatalok mellett idősebb nők is megjelentek a támogatók között, és Orbán kezét szorongatták.³ Orbán ezt nyilatkozta akkor erről: „Nagymama-effektus ez: az idősek támogatni

¹ <https://www.jobbik.hu/sites/default/files/kepek/nepszeru.jpg>

² Anka László (2005): A Fidesz-MPSZ szavazóbázisa 1990-től napjainkig. In: Polgári Szemle 1(11). <https://polgariszemle.hu/archivum/17-2005-december-1-evfolyam-11-szam/67-a-fidesz-mpsz-szavazobazisa-1990-tol-napjainkig>

³ Haszán Zoltán (2018): Van valami, ami még Orbán Viktornak sem sikerült soha, <https://444.hu/2018/01/05/van-valami-ami-meg-orban-viktornak-sem-sikerult-soha>

akarják unokáikat. Talán saját ifjúkorukat fedezik fel bennünk."⁴ Azonban még ezt követően, az 1994-es választásokon is a 19–35 éves korosztály 13,2 %-a szavazott a Fideszre.⁵

Innen elég hosszú út vezetett a domináns kormányzópárt pozíciójáig: a Republikon Intézet 2015-ös kutatásában a Fidesz szavazótáborának összetételét vizsgálta meg, és „apolitikus jobboldali fiatal” néven azonosított egy szavazói csoportot, amely a Fidesz-szavazók 17 %-át tette ki ebben az időszakban (335 ezer választópolgár).⁶ Ha egy kicsit mélyebben megvizsgáljuk ezt a csoportot, akkor azt látjuk, hogy egy kifejezetten „nőies” összetételű társaságról beszélhetünk (62 % a nők aránya), illetve az öt fideszes választói csoport közül ebben a legnagyobb a magasan képzettek aránya. Ahogy az elnevezés is mutatja, egy különösen apolitikus csoportról van szó: abszolút többségüket egyáltalán vagy inkább nem érdekli a politika. A kutatás arra a következtetésre jutott, hogy ezek a választók szinte mindenben egyetértenek a kormány politikájával (főként a gazdasági kérdésekben, ld. pl. devizahiteles mentőcsomagok), így egy rendkívül stabil tömböt alkotnak, amely egyáltalán nem nyitott az ellenzéki pártok felé.

A Policy Solutions 2016-os kutatásában ehhez hasonlóan választói csoportokra osztotta fel a magyar társadalmat, és itt a fiatalok közül a

⁴ Uo.

⁵ Anka: i.m.

⁶ Republikon Intézet (2015): A Fidesz szavazói, <http://republikon.hu/media/21004/republikon-a-fidesz-szavazoi.pdf>

„falusi munkáslányok” nevezetű csoport lett fideszesként azonosítva.⁷ Ők alapvetően falvakban és községekben élnek, középfokú végzettséggel és alacsony jövedelemmel rendelkeznek, kifejezetten jobboldali az önbesorolásuk, nem nyitottak az ellenzéki pártok felé.

Egy régóta megfigyelt jelenség, hogy a Fidesz szavazói együtt öregedtek Orbán Viktorral. A 2018-as választás során 3000 fős mintán készült Medián-felmérés jól mutatta, hogy a Fidesz azokban a korcsoportokban a legerősebb, amelyek nagyjából egyidősek a miniszterelnökkel (50–59 évesek, 60+ évesek: 46 %), illetve a párt szavazóinak átlagéletkora is nagyjából megegyezik ezzel (50 év).⁸ Ez elsősorban annak tudható be, hogy az első politikai élmények mindig meghatározó szerepet töltenek be egy ember politikai szimpátiájában. A mostani 20-as generáció esetében ilyen élmény például az őszi beszéd és az ahhoz kapcsolódó események, amelyek számos fiatalot vittek el olyan irányba, hogy elkezdtek foglalkozni a politikával.⁹ A mai 50-es generáció számára a rendszerváltás volt a meghatározó politikai esemény, amely ezeket az embereket politikai ébredésük időszakában érte, ekkor pedig értelemszerűen nagy volt a körükben azoknak a száma, akik az ő

⁷ Policy Solutions (2016): Politikai osztálylétszám, https://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzes/259/politikai_osztalyletszam_teljes_web.pdf

⁸ Király András (2018): A fiatalok között a leggyengébb a Fidesz, <https://444.hu/2018/04/10/a-fiatalok-kozott-a-leggyengebb-a-fidesz>

⁹ Medvegy Gábor (2017): Az őszi beszédben gyökerezik a Momentum, <https://24.hu/kozelet/2017/10/10/az-oszodi-beszedben-gyokerezik-a-momentum/>

generációjukat képviselő Fideszben látták meg a politikai képviseletük biztosításának zálogát.

A rendszerváltást követően legmarkánsabban az SZDSZ képviselte a '68-as eszmeiséget, a Fideszt pedig e párt egyfajta ifjúsági szervezetének tartották. Ennek megfelelően a Fideszhez is alapvetően ezek az értékek álltak közel a rendszerváltás időszakában. A fordulópontot az hozott, amikor Orbán viszonya végzetesen megromlott az SZDSZ-szel, és ezzel párhuzamosan a '68-as eszmeiséggel is szembekerült. 2007-es tusnádfürdői beszédében Orbán már kemény kritikát fogalmazott meg a '68-as elit politikai céljaival kapcsolatban: a morális relativizmus a '68-asokkal vert gyökeret, mára azonban ez megbukott.¹⁰ A 2018-as tusnádfürdői beszédben már meg is nevezte, hogy kinek kell követnie ezt az elitet, mely mindmáig meghatározza Nyugat-Európa szellemi életét: az úgynevezett '90-esek generációjának, ahová ő maga is tartozik.

Orbán ezek alapján valami hasonlót szeretne, mint a republikánusok (az ún. „új jobboldal”) a '70-es évek Amerikájában, amikor a progresszív lázadásokban gazdag '60-as éveket követően (feketék polgárjogi mozgalma, a vietnámi háború elleni diáktiltakozások, hagyományos családmoddellal való szembefordulás stb.) az emberek jelentős része, főként a fehér középosztály, illetve a kékgallérosok belefáradtak a folyamatos tiltakozásokba, és végre nyugalomra vágytak. Őket nevezte Nixon elnök 1969-ben a „csendes többségnek”

¹⁰ http://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/orban_viktor_tusnadfurd_337_i_beszede

(*silent majority*), melynek hangját – mondta ő – elnyomja egy nagy társadalmi változásokat követelő hangos kisebbség, de valójában azok vannak többségben, akik nem szeretnék feladni a régi világ „normalitását”, illetve előjogaikat a '60-as években hangjukat először hallató kisebbségekkel szemben. A miniszterelnök is valami ehhez hasonlóra gondolhat akkor, amikor megnevezi, hogy a '90-esek legfontosabb jellemzői az antikommunizmus, a kereszténység és a nemzeti elkötelezettség.¹¹ Mindent tagad, ami a modern liberalizmusból, a progresszivismusból ered, így a fent említetteken kívül az újfajta családmodellek ellenzése és az individualizmus háttérbe szorítása is fontos részét képezi a meghirdetett „'90-es agendának”. Nem véletlen, hogy minden, a '68-as szellemiségre akár csak nyomokban is emlékeztető szerveződést fideszes körökből azonnal „új SZDSZ”-nek minősítenek (ld. a Momentum 2017-es feltűnéséről adott kormányzati értékeléseket¹²), ezzel is folyamatosan életben tartva ezt az ellenségképet a szavazók számára. Ez azonban azzal is együtt jár, hogy a fiatal generáció egy jelentős részéről is lemond a Fidesz, hiszen ebben a korosztályban nem igazán jellemző a fentebb említett, a '90-eseknek tulajdonított értékválasztás.

A magyar egyetemisták és főiskolások pártpreferenciái

¹¹ <https://www.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/beszedekek-publikaciok-interjuk/orban-viktor-beszede-a-xxix-balvanyosi-nyari-szabadegyetem-es-diaktaborban>

¹² Papp Zsolt (2017): Orbán: ez itt az új SZDSZ – álmogyilkosság történt, https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/orban_ez_itt_az_uj_szdsz_alomgyilkosság_tortent.630400.html

Egy 2019-es kutatásban¹³ a nappali tagozatos egyetemisták és főiskolások pártpreferenciát is vizsgálták. Itt az összes hallgató körében a Momentum vezet 16 %-os népszerűséggel, viszont figyelemre méltó, hogy a Fidesz mindössze fél százalékkal lemaradva (15,5 %) követi őket a képzeletbeli dobogó második fokán. A harmadik helyen a korábban egyeduralkodó Jobbik áll 14 %-os eredménnyel, ami csalódás lehet a párt számára a korábban mért magas adatokhoz (2015-ben a 20 %-ot is elérték) képest. A negyedik helyre viszont egy elsőre meglepő szereplő fut be 13 %-kal, a Magyar Kétfarkú Kutypárt, ami jól beleillik abba a nemzetközi trendbe, hogy a politikából kiábrándult fiatalok egyre inkább nyitottak a viccpártok felé. A hagyományos baloldali új generáció megszólítására való képtelenségét ennek a kutatásnak az adatai is visszaigazolták: az MSZP mindössze 3 %-os, míg a Demokratikus Koalíció csak 2 %-os támogatottságot ért el a hallgatók körében.

2018-ban a Medián készített egy felmérést¹⁴ a 18–25 év közötti fiatalok pártpreferenciáiról. Ebből az derül ki, hogy körükben a Fidesz a legerősebb párt 36 %-kal, mely jelentősen felülmúlja az egyetemisták és főiskolások között mért értéket, ami nem meglepő módon arra utal, hogy az alacsonyabb képzettségű fiatalok körében jóval népszerűbb a kormánypárt, mint a magasabb képzettségűekében. A Momentum viszont már ebben a körben is meglehetősen magas (10 %-os)

¹³ Szabó Andrea (2019): A magyar egyetemisták és főiskolások politikai integrációja 2019-ben, http://www.aktivfiatalok.hu/public/files/documents/magyar_egyetemistak_2019.pdf

¹⁴ Dull Szabolcs (2018): A fideszesek negyede is generációváltást akar, https://index.hu/belfold/2018/12/19/median_fidesz_a_legnepsezerubb_a_fiatalok_koreben_a_momentumnak_legfiatalabb_a_tabora

támogatottságot ért el, ami arra utal, hogy az egyetemek falain kívül is van utánpótlása a pártnak. A hagyományos baloldal a főiskolások és egyetemisták köréhez hasonlóan itt is komoly problémákkal szembesült (MSZP 3 %, DK nem mérhető), ami jelentősen behatárolja a jövőbeni fejlődési potenciáljukat.

Lehet Más a Politika: berobbanás után komoly visszaesés

Észak- és Nyugat-Európában a fiatalokat manapság leginkább a zöld pártok képesek megszólítani, a 2019-es EP-választás adataiból az látszik, hogy ezekben az országokban (Németország, Dánia, Finnország) a zöld előretörés alapvetően a városi, középosztálybeli fiatal értelmiségieknek köszönhető.¹⁵ Magyarországon (ahogyan az egész egykori keleti blokkban) azonban mintha hiányozna egy ilyen zöld alternatíva. Bár az LMP korábban komolynak mondható támogatottságra tett szert az egyetemista és főiskolás fiatalok között (2011-ben 18, 2015-ben pedig 14 %-ra mérték őket az összes hallgató között), azonban 2019-re ez a támogatás jelentősen megkopott (9 %).¹⁶ Különösen szembetűnő a gyenge elkötelezettség megléte: a biztos szavazó pártválasztó egyetemisták és főiskolások között is csak 11 %-os támogatottságot tudnak felmutatni. Ennek okát véleményem szerint elsősorban abban kell keresni, hogy hazánkban a napi

¹⁵ Grant, Zack (2019): The Green wave – Why Green parties' support is surging across many countries – and what this has to do with right-wing populists, <https://www.ips-journal.eu/regions/global/article/show/the-green-wave-3401/>

¹⁶ Szabó: i.m.

megélhetés sokkal több embernek jelent problémát, mint a gazdaságilag fejlettebb nyugati országokban, így egzisztenciális-materiális témák uralkodnak a politikai napirendet a posztmaterális értékek helyett (ld. Inglehart¹⁷). A lakosság tehát inkább a jólétre és a fogyasztásra fenyegető veszélyként tekint a klímavédelmi célkitűzésekre, mintsem az ő érdekében hozott lépésekre. Ennek ellenére azért látszik elmozdulás e téren a magyar társadalomban is: a szeptember végén tartott budapesti klímátüntetésen több ezer fiatal gyűlt össze, hogy így tiltakozzon a politikusi tétlenség ellen a klímaváltozás kérdésében.¹⁸

A Policy Solutions (főntebb már hivatkozott) kutatása a „fiatal városi fehérgallérosok”-nak nevezett csoportot LMP-szavazóként azonosította. Erről a csoportról azt állapította meg a kutatás, hogy jellemzően Budapesten, illetve a megyeszékhelyeken élnek, és kiemelkedően magasán képzettek, ennek következtében a jövedelmük is magasnak számít. Civil aktivitása ennek a csoportnak a legmagasabb az összes vizsgált csoport közül, és ezzel összefüggésben a politika iránti érdeklődésük is rendkívül magas mértékű.

¹⁷ Inglehart, Ronald (1977): The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics. Princeton University Press

¹⁸ Pálfi Rita (2019): Több ezren demonstráltak a budapesti klímátüntetésen,
<https://hu.euronews.com/2019/09/27/elindult-a-budapesti-klimatuntetes>

Jobbik: a jövő mégis megállítható?

A Policy Solutions ugyanezen kutatásban a „fiatal vidéki melósok” nevű csoportot azonosították jobbikos szavazóként. Ők falvakban vagy kisebb városokban laknak, és döntően középfokú végzettséggel rendelkeznek, átlagjövedelmük ennek megfelelően alacsonynak nevezhető. Egy kifejezetten radikális nézetekkel rendelkező csoportról beszélhetünk, melyben jelentős a diktatúrát a demokráciával szemben előnyben részesítők aránya, ami elsősorban a jelenlegi rendszerrel szemben érzett frusztrációval magyarázható.

A Republikon Intézet 2015-ös tanulmánya szerint a Jobbik a 18–29 éves korosztályban 23 %-os támogatottságot élvezett, ami a Fidesszel holtversenyben az első helyet jelentette.¹⁹ A többi korosztály esetében azt láthatjuk, hogy minél idősebb valaki, annál kevésbé támogatja a Jobbikot (a 60+ korosztályban mindössze 8 %-os támogatottságot regisztráltak a pártnak), tehát beszélhetünk egyfajta generációs jellegről.

Róna Dániel a Jobbikról írt átfogó munkájában külön fejezetben foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy miért népszerű a Jobbik a fiatal generáció körében.²⁰ Eszerint egy 2010-es nagymintás kutatás szerint a Jobbik a 18–29 éves korosztályban 11 %-os támogatottságot

¹⁹ http://republikon.hu/media/20993/partok2015_v4.pdf

²⁰ Róna Dániel (2016): Jobbik-jelenség – A Jobbik Magyarországért Mozgalom térnyerésének okai. KUK Könyv és Kávészüveg

élvezett, ami a Fidesz mögött a második helyre volt elegendő. Szabó Andrea és Kern Tamás ezeket a fiatalokat „Kuruc.info-nemzedék”-nek nevezi. Róna öt hipotézist állított fel, melyekkel arra kereste a választ, hogy a) miért lesz jobbikos az egyik választóból, és miért nem a másiktól; b) miért van arányaiban több támogatója a Jobbiknak a fiatalok (18–29 év) körében, mint a teljes népességben; c) mi okozza az első választók (18–21 év) magas fogékonyságát a radikalizmusra; d) miért éppen 2011–12-ben történt a Jobbik megerősödése az adott korcsoportokban? A hipotézisek közül a szubkultúra bírt a leginkább szignifikáns magyarázóerővel a legtöbb kérdésben.

Róna szerint a radikális szélsőjobbboldali szubkultúra népszerűsége elsősorban a fiatalok politikai szocializációjával magyarázható, amelyet Szabó Ildikó nyomán fragmentáltként jellemez.²¹ Ez alapvetően azt takarja, hogy a szocializáció folyamata nem egységes, és ellentmondásokkal terhelt, ami elsősorban arra vezethető vissza, hogy szüleik még az állampárti rendszerben szocializálódtak. A szocializáció egyszersmind gyenge is, és ezt használják ki a különféle szubkultúrák (mint amilyen a szélsőjobbboldali szubkultúra is Magyarországon), hogy betöltsék a hiányzó űrt, és ők határozzák meg azokat a kereteket, amelyeken keresztül a fiatalok a világot szemlélik. Ezek a szubkultúrák ugyanis kielégítik a valahova való tartozás igényét, amely kifejezetten erős a fiatalokban, és ezt különféle

²¹ Szabó Ildikó (2009): Nemzet és szocializáció. A politika szerepe az identitások formálódásában Magyarországon 1867–2006. L'Harmattan Kiadó

módszerekkel igyekeznek is kifejezni és erősíteni (szimbólumok, öltözködés stb.).

Momentum Mozgalom: egy új generáció politikai eszmélése

A Momentum magát már a kezdetektől fogva egy XXI. századi, generációs pártként határozta meg, a pártalapítók is a 30 év alatti korosztályból kerültek ki (Fekete-Győr András 1989-es, Nemes Balázs 1992-es születésű). Egy kutatás²² részletesen is foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy honnan is érkeztek azok a fiatalok, akik tevékenyen részt vettek a mozgalom megalapításában és felfuttatásában. A tagnyilvántartás alapján a vizsgálat időszakában egy nagyon fiatal szervezetről beszélhetünk, 20 és 34 év között volt minden tag, kifejezetten magas volt a 26–28 évesek aránya (43 %).²³

A korábban már hivatkozott felmérésben²⁴ arra is rákérdeztek az ellenzéki szimpatizáns fiataloknál, hogy melyik párt képviseli a leghitelesebben a fiatalok érdekeit, és az jött ki, hogy feltűnő módon sokan bíznak a baloldali, a jobbikos és a bizonytalan szavazók közül is a Momentumban (összességében 36 % nevezte meg a Momentumot).

²² Angyal Emese Éva – Fellner Zita – Fényes Csongor (2017): Új kihívók - Politikai szocializációs utak a Momentum Mozgalomban, http://www.poltudszemle.hu/szamok/2017_4szam/aff.pdf

²³ Uo.

²⁴ Dull: i.m.

Ennek megfelelően a Momentum nagyon jól szerepelt a fiatalok körében az idei EP-választáson.

A párt ifjúsági szervezete, a TizenX 2018 januárjában jött létre, melyben van egy huszonnégy éves felső korhatár, tehát kifejezetten a középiskolások és egyetemisták politikába való bevonása a szervezet egyik alapvető feladata.²⁵ A szervezet volt vezetőjének, Nagy Károlynak az elmondása szerint a fő bázist a középiskolások adják, több középiskolai diákönkormányzat elnöke is tizenxes kötődésű. A szervezetnek vannak különféle munkacsoportjai (hálózatépítés, közösségi média stb.), amelyek keretein belül olyan ismereteket sajátíthatnak el a fiatalok, melyeket később a munkaerőpiacon, adott esetben a pártbéli munka során is kamatoztathatnak.

A Závecz Research 2017-es felmérése²⁶ szerint a Momentum törzsszavazóit a 40 év alatti nagyvárosiak alkotják, tehát lényegében egy generációs pártról beszélhattünk a rendszerváltáskori Fideszhez hasonlóan. A 2019-es EP-választással azonban ez megváltozott, a Momentum rálépett a néppártosodás útjára, ami az önkormányzati választásokon már számos fontos pozíciót eredményezett a párt számára (ld. Déri Tibor és Soproni Tamás győzelmét a IV., illetve a VI. kerületben a polgármester-választáson).

²⁵ Hutter Marianna – Fekő Ádám (2019): Elhívnak még sörözni a volt felcsúti csapattársaim – a Momentum ifipolitikusa az Azonnalinak, https://azonnali.hu/cikk/20190401_elhivnak-meg-sorozni-a-volt-felcsuti-csapattarsaim-a-momentum-ifipolitikusa-az-azonnalinak

²⁶ HVG (2017): Závecz: Nagyot zuhant a Fidesz a fővárosban és a megyeszékhelyeken, https://hvg.hu/itthon/20170518_zavec_research_fidesz_zuhas_nagyvarosok

A hagyományos baloldal: kései ébredés

A Magyar Szocialista Párt lényegében csak szórványos kísérleteket tett arra, hogy kifejezetten a fiataloknak szóló üzeneteket fogalmazzon meg, és olyan politikai eszközöket alkalmazzon, amelyekkel képes lehet odavonzani a fiatalokat a párthoz. Ilyen volt a Gyurcsány Ferenchez, Hiller Istvánhoz és Lendvai Ildikóhoz köthető Amóba, amely egy politikai szimulációs játék, melyben különféle közéleti problémák megoldásáért ajándékokat nyerhettek a résztvevő fiatalok.²⁷ Azonban ez a kezdeményezés sohasem hozott igazán átütő sikert, és alig három év után teljesen ki is fulladt.²⁸ Ezt követően az elmúlt években az LMP-ből kiváló, majd az Együtt-tel is szakító Párbeszéd csatlakozása jelentett némi előrelépést ezen a téren, hiszen a Párbeszéd egy sokkal inkább fiatalos pártnak számít, más kérdés, hogy támogatottsága még ebben a körben is meglehetősen szerénynek mondható.

Az MSZP-vel szemben a Demokratikus Koalíció jelentősen és – mint látni fogjuk – jóval nagyobb sikerrel nyitott a fiatalok felé a 2018-as országgyűlési választást követően, amikor is a Nézőpont Intézet mérése szerint a 18–39 évesek közül mindössze 2,5 % szavazott rájuk, ami nagyban hozzájárult ahhoz, hogy épp csak sikerült megugrani a parlamenti bejutáshoz szükséges küszöböt (5,38 %). Már az

²⁷ Bogád Zoltán (2005): Multilevel marketing és párnacsata Gyurcsánnyal, <https://index.hu/belfold/amoba/#>

²⁸ Szalay Tamás Lajos (2008): Amóbabúcsú, <http://nol.hu/archivum/archiv-482683-283330>

országgyűlési választás hajrájában elindították Gyurcsány Ferenc chatbotját, majd 2019 elején az Instagramon is feltűnt a pártelnök profilja, e két fórumot összekötve pedig még egy „mémháborút” is meghirdettek.²⁹ Ezeken a felületeken tudatosan az erre a korosztályra jellemző nyelvezetet használják, ami mögött egy nagyon jól szervezett, fiatalokból álló, online kommunikációt szervező csapat áll.³⁰ Ezeknek a lépéseknek végül meg is lett az eredménye: a 2019-es EP-választáson már a 18–39 évesek 9 %-a ikszelte a DK-t a szavazólapon.³¹ Azonban az önkormányzati választásra fordulva még ennél is nagyobb fokozatra kapcsolt ezen a téren a DK. Gyurcsány Ferenc pártelnök ugyanis #Feriaházban néven egy országos turnét is szervezett, ahová kifejezetten a 35 év alatti korosztály tagjait várta.³² Az Index riportja szerint a résztvevő fiatalok alapvetően az Instagramról és a Messengerről ismerik Gyurcsányt, ami azt mutatja, hogy ezen eszközök használata az elért szempontjából kifejezetten kifizetődő a Demokratikus Koalíció elnöke számára.³³

²⁹ <https://dkp.hu/hirek/4115/a-memehaboru-szabalyai>

³⁰ Cseke Balázs (2019): Szépen bejöttek a mémek és a gifek Gyurcsánynak és a Momentumnak, <https://index.hu/belfold/2019/05/30/ep-valasztas-fiatalok-szavazas-fidesz-momentum-dk/>

³¹ Nézőpont Intézet (2019): Az EP-választás öt tanulsága: a Fidesz az ellenzéket, a DK az MSZP-t győzte le, <https://nezopointintezet.hu/2019/05/27/az-ep-valasztas-ot-tanulsaga-a-fidesz-az-ellenzeket-a-dk-az-mszp-t-gyozte-le/>

³² <https://dkp.hu/hirek/4310/feri-a-hazban>

³³ Molnár Réka – Csátsári Flóra Dóra (2019): Már saját magát mémeli a faszi, <https://index.hu/belfold/2019/10/21/gyurcsany-talalkozo-fiatalok-meme-politika-feriahazban>

Konklúziók, záró gondolatok

Mindent összevetve elmondható, hogy a rendszerváltáskori Fideszt követően alapvetően a Jobbik, részlegesen az LMP, 2017-től pedig a Momentum került közel ahhoz, hogy a fiatalok generációs pártjaként lehessen hivatkozni rá. A rendszerváltáskor létrejött pártok közül az SZDSZ volt még az, amely igyekezett megszólítani a fiatalokat, azonban ennek lényegében sohasem lett a párt számára realizálható eredménye. A hagyományos baloldali részéről az MSZP egy korábbi, súlyos kudarccal végződő kísérletet leszámítva (Amőba-projekt) nem sokat tett a fiatal szavazók megszólításáért. A Demokratikus Koalíció ezzel szemben az elmúlt hónapokban már egy rendkívül tudatos stratégiával jelentkezett ezen a téren, aminek a 2019-es EP-választáson látszódtak is az eredményei. A Fidesz néppárti jellege ezzel szemben már bő két évtizede biztosítja a párt számára, hogy a fiatalok körében is el nem hanyagolható támogatottsággal rendelkezzen amellett, hogy a korai időszak támogatottságát ebben a korcsoportban már nem sikerül reprodukálni. Láthattuk azt is, hogy a fiatalok körében nagyon nagy a politikai apátia, a fiatalok egy jelentős részének nincsen pártpreferenciája, és jellemzően nem is vesz részt a választásokon. Ez alapján végkövetkeztetésként azt vonhatjuk le, hogy a pártok nem lehetnek maradéktalanul elégedettek a fiatalok politikába való bevonását és a rekrutáció biztosítását célzó lépéseikkel, nagyon sok tennivaló és terület maradt akár még egy új formáció megjelenése előtt is.

Ha már a bevezetőben is felvetett témát tekintjük át (a fiatalok és a demokrácia/politika jövőbeni kapcsolata), akkor érdemes újra visszatérnünk a Policy Solutions többször hivatkozott kutatásához, melyben nem szavazó, apolitikus fiatal választói csoportokat is azonosítottak. Ide tartoznak a „feltörekvő fiatalok”, akik elsősorban vidéki városokban élő férfiak. Kifejezetten magasan képzettek, kényelmesen megélik a jövedelmükből, azonban a politikától ódzkodnak, körükben minden párt megítélése negatív, éppen ezért a nem szavazók táborát erősítik a választások alkalmával. A másik ebben a körben azonosított csoport a „nagyvárosi pályakezdők”, akik Budapesten vagy valamelyik nagyvárosban élnek. Ebben a csoportban a legmagasabb a még tanulók aránya, jövedelmük átlagosnak tekinthető. Ez a csoport a leginkább apolitikus az összes közül, ami azért is aggasztó, mert tagjai azok, akik a legtöbb időt töltik el az oktatási rendszerben, mégsem sikerül a közélet iránti érdeklődés felé terelni őket.

Ezeket az adatokat látva jogosan merülhet fel a kérdés, hogy ekkora apátia mellett mi lehet a fiatalok jövőbeli szerepe a demokráciák megújításában. Véleményem szerint e korcsoport politikából való kiábrándultsága továbbra is komoly problémát fog jelenteni, azonban lesz egy nagyon szűk réteg, amely kifejezetten aktívan fog részt venni a demokratikus politikai folyamatok alakításában (ahogyan azt például a Momentumot megalapító fiatalok esetében láthattuk). Ennek elsősorban az az oka, hogy a fiatalkori szocializáció kulcskérdés a későbbi politikai aktivitással kapcsolatban, és lesznek olyan fiatalok,

akik a családban (politikával aktívan foglalkozó szülők) és az iskolában (alapítványi vagy külföldi) is messze az átlag feletti politikai szocializációs folyamaton fognak keresztülmenni. A politikába kevésbé integrálódott fiatalok szerepe pedig elsősorban az lehet a demokrácia megújulási folyamatával kapcsolatban, hogy az online térben értesülnek a politikai történésekről (instagramos sztorik, mémoldalak stb.), és ott is fejezik ki politikai véleményüket és kapcsolódnak be különböző diskurzusokba, ezáltal a valós térből a virtuális térbe áthelyezve a politikai cselekvést, ami elvezethet bennünket az e-demokrácia kérdésköréhez is, ez azonban már egy másik írás témája lehetne.